

Plani i Katërt Kombëtar dhe Raporti i Tretë Dyvjeçar mbi Ndryshimet Klimatike
(Projekti i UNDP nr. 00110592)

UDHËZUES PËR PRIORETIZIMIN E MASAVE TË ZBUTJES DHE PËRSHTATJES

PRILL 2020

Natasha Markovska, Kryekëshilltare teknike
natasa@manu.edu.mk

Ky dokument është përgatitur në kuadër të projektit "Plani i Katërt Kombëtar dhe Raporti i Tretë Dyvjeçar i Azhurnuar mbi Ndryshimet e Klimatike nën UNFCCC" i implementuar me mbështetje financiare dhe teknike nga Fondi global për mbrojtjen e mjedisit jetësor (**GEF**) dhe Programi për zhvillim i Kombeve të Bashkuara (UNDP).

Përmbajtja

1.	Hyrje	2
1.1.	Qëllimi i detyrës	2
1.2.	Vendosja e skenës	2
2.	Kriteret	2
2.1.	Përzgjedhja	2
2.2.	Peshimi	3
3.	Vlerësimi	5
4.	Renditja	7
5.	Shembuj	7
5.1.	Rast hipotetik	7
5.2.	Aplikim i vërtetë	10
6.	Përfundime dhe rekomandime	13

Abstrakti

Ky dokument paraqet një metodologji për prioritetizimin me pjesëmarrjen e palëve të interesit për të parë këndvështrimet dhe pikëpamjet e tyre në lidhje me kriteret që duhet të merren parasysh, shkallën e rëndësisë së kriterit dhe performancën e projektit kundër kriterit të caktuar. Metodologjia e paraqitur është e një natyre të përgjithshme - e zbatueshme për prioritetizimin e një grupi të caktuar projektesh të çfarëdo fushe, përfshirë zbutjen e ndryshimeve klimatike dhe përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, ose kombinimin e dy ose më shumë fushave, të ashtuquajturat prioritetet ndër-sektoriale, duke përfshirë prioritetizimin ndër sektorial të projekteve të zbutjes dhe përshtatjes. Gjithashtu, mund të aplikohet për projekte, si në nivelin lokal ashtu edhe në atë kombëtar. Rezultati përfundimtar është një listë e projekteve prioritare e krijuar me pjesëmarrjen e palëve të interesit.

1. Hyrje

1.1. Qëllimi i detyrës

Në ditët e sotme është dukshëm në rritje nevoja për prioritetizim të projekteve, aktiviteteve, masave dhe politikave duke përdorur një qasje pjesëmarrëse dhe më tepër kritere. Gjithnjë e më shumë lista prioritare të projekteve janë të nevojshme si pjesë e planeve dhe programeve të veprimit në shumë fusha, të cilat përfshijnë blerje të konsiderueshme nga palët e interesit nga sektorë të ndryshëm (qeveria, sektori publik, privat, joqeveritar, akademikë, qytetarë). Palët e interesit zakonisht kanë këndvështrime dhe pikëpamje të ndryshme rreth asaj se:

- Cilat kritere duhet të merren parasysh?
- Cila është rëndësia e secilit prej kritereve të zgjedhura?
- Si performon një projekt ndaj një kriteri të caktuar?

Qëllimi i kësaj detyre është të paraqesë një metodologji për kapjen e këndvështrimeve dhe pikëpamjeve të ndryshme të palëve të interesit në lidhje me tre pyetjet e mësipërme dhe krijimin e një liste të renditjes së projekteve përkatëse. Kjo metodologji është e një natyre të përgjithshme - e zbatueshme për prioritetizimin e projekteve të çdolloj fushe (në tekstin e mëtejshëm fusha e projektit) ose kombinimin e dy ose më shumë fushave (prioritetizim ndër-sektorial), qofshin ato në nivelin lokal ose kombëtar. Si e tillë, ajo mund të përdoret për prioritetizimin e planeve të veprimit të zbutjes, planeve të veprimit të përshtatjes, si dhe planeve të përgjithshme të veprimit për ndryshimet klimatike ku duhet të bëhet prioritetizimi i projekteve nga të dy fushat, zbutja dhe përshtatja.

1.2. Përgatitje

Procesi duhet të fillojë me një analizë të shpejtë të **palëve të interesit** - identifikimin e palëve të interesit dhe mbledhjen dhe analizën e informacionit cilësor për të përcaktuar interesat, fuqinë dhe ndikimin e tyre. Analizat e palëve të interesit duhet të bëhen nga një person që ka aftësi për angazhim pjesëmarrës dhe njohuri të thella të fushës së projektit, në bashkëpunim me subjektin që organizon ose përfiton nga prioritetizimi (ministri, komunë, donator, institucion financimi, etj.).

Palët e identifikuara të interesit duhet të ftohen në një **seminar të prioritetizimit** i cili duhet të drejtohet nga një **moderator**, personi që ka bërë analizat e palëve të interesit dhe është i përgatitur të angazhohet dhe të komunikojë në mënyrë përkatëse me pjesëmarrësit. **Të paktën duhet të sigurohet pjesëmarrje e një përfaqësuesi nga grupet e ndryshme të interesit** - qeveria (ministri të ndryshme), sektori publik, privat, joqeveritar, akademik dhe qytetarët, por sa më shumë palë të interesit të marrin pjesë, aq më mirë. Ftesa duhet të përfshijë agjendën e seminarit të prioritetizimit dhe listën e projekteve që duhet të prioritetizohen.

2. Kriteret

2.1. Përzgjedhja

Përzgjedhja e kritereve varet shumë nga qëllimi i prioritetizimit - qoftë për përpilimin e një liste të projekteve që do t'i propozohen ndonjë institucioni financiar, apo për hartimi e planit të veprimit ose programeve në zonën (at) e caktuar(a). Në rastin e parë, pothuajse të gjitha institucionet e financimit kanë kriteret e tyre për përzgjedhjen e projekteve, në mënyrë që ato kritere të merren si bazë e prioritetizimit. Në rastin e dytë,

moderatori duhet të prezantojë një pako të kriterëve të cilat, si një praktikë më e mirë, zakonisht përdoren për prioritizimin e projekteve në zonën e caktuar. Kriteret nga praktikat më të mira duhet të paraqiten një nga një, duke u përqendruar në rëndësinë e tyre dhe vlerat sasore ose cilësore për situatën specifike. Pastaj, përmes diskutimit ndërveprues dhe votimit, palët e interesit duhet të zgjedhin kriteret që do të zbatohen.

Kriteret nga praktikat më të mira për Zbutjen dhe Përshtatjen përfshijnë:

- Efektivitetin mjedisor (Z)
- Efektivitetin ekonomik (Z)
- Investimet (Z, P)
- Popullata e prekur (njerëzore ose specie) (P)
- Gama hapësinore e ndikimit (P)
- Vështirësia për zbatim (P, Z)
- Disponueshmëria e opsioneve të financimit (P, Z)
- Monitorimi (P, Z)
- Matja e rezultateve (P, Z)
- Bashkë-përfitimet (P, Z)

Numri i kriterëve të zgjedhura duhet të diskutohet me palët e interesit. Për të zvogëluar kompleksitetin dhe për të shmangur hyrjen në detaje të panevojshme, rekomandohet që **grupi i kriterëve të përzgjedhura të përfshijnë jo më shumë se pesë kriterë**. Për shpjegimin e procedurës së prioritetizimit, numri i kriterëve të zgjedhura supozohet të jetë 5. Pastaj, secili nga kriteret e paraqitura shënohet në një fletë të veçantë dhe palëve të interesit u jepen 5 letra ngjitëse dhe u kërkohet që t'i shënojnë 5 kriteret që ata mendojnë se duhet të zgjidhen. **Pesë kriteret e para me numrin më të madh të letrave ngjitëse zgjidhen si kriterë prioritarë**. Moderatori lehtëson diskutimin dhe vendimin e marrë nga palët e interesit në rast se më shumë se pesë kanë numër të barabartë të letrave ngjitëse. Ata mund të organizojnë raundin e dytë të votimit, duke zgjedhur vetëm midis kriterëve me numër të barabartë të letrave ngjitëse. Nëse duhet, kjo procedurë mund të përsëritet disa herë.

Në rast të **prioritetizimit ndër-sektorial** rekomandohet të zhvillohet prioritetizimi i projekteve të zbutjes dhe përshtatjes veçmas, dhe më pas projektet kryesore të zbutjes X dhe projektet më të mira të përshtatjes Y (X dhe Y vendosen nga palët e interesit në një diskutim të lehtësuar nga moderatori) të prioritetizohen duke përdorur **kriteret** e mëposhtme:

- Emergjencia
- Kontributi në anëtarësimin në BE
- Vështirësia për zbatim
- Disponueshmëria e opsioneve të financimit

Moderatori mund të diskutojë për këtë grup të kriterëve të rekomanduara për prioritizimin ndër-sektorial të projekteve të zbutjes dhe përshtatjes me palët e interesit dhe t'i rishikojë / ndryshojë sipas nevojës.

2.2. Peshimi

Pasi të bien dakord rreth pesë kriterëve, palët e interesit duhet të shprehin pikëpamjet e tyre rreth rëndësisë së secilit prej kriterëve të zgjedhura. Moderatori duhet t'u shpjegojë palëve të interesit për secilin kriter të zgjedhur duhet të zgjedhin njërin nga tri opsionet:

1 - nëse ata mendojnë se kriteri ka rëndësi të ulët

2 - nëse mendojnë se kriteri ka rëndësi mesatare

3 - nëse mendojnë se kriteri ka rëndësi të lartë

Çdo pale të interesit duhet t'i jepet një fletë letre me tabelën e mëposhtme dhe t'i kërkohet ta plotësojë atë.

Tabela 1: Rëndësia e kriterëve siç e sheh pala e interesit x

Kriteret e zgjedhura	Shkalla e rëndësisë: 1 - e ulët; 2 - e mesme; 3 - e lartë
C1	
C2	
C3	
C4	
C5	

Në bazë të tabelave të plotësuara në vazhdim, do të llogariten **pësha e secilit kriter** duke mbledhur shkallën e rëndësisë së tij nga të gjitha palët e interesit dhe kjo shumë do të ndahet me shumën e dyfishtë të shkallëve të rëndësisë sipas palës dhe sipas kriterëve.

$$W_i = \frac{\sum_{x=1}^S \text{shkalla e rëndësisë}_{xi}}{\sum_{i=1}^S \sum_{x=1}^S \text{shkalla e rëndësisë}_{xi}}$$

ku

i është kriteri i dhënë,

W_j është pësha e kriterit C_j ,

S është numri i palëve të interesit që marrin pjesë në prioritetimin.

Si kontrollë, shuma e peshave të llogaritura duhet të jetë e barabartë me 1:

$$W_1 + W_2 + W_3 + W_4 + W_5 = 1$$

3. Vlerësimi

Pasi të jenë zgjedhur kriteret dhe të jenë përcaktuar peshat e ndërlidhura, do të caktohet faza për vlerësimin e grupit fillestar të projekteve n . **Secila palë e interesit vlerëson çdo projekt kundër secilit kriter.** Notat e rekomanduara janë 1 deri në 5, ku 5 shënon performancën më të lartë.

Secilës palë të interesit i jepet tabela në vazhdim (**tabela e vlerësimit**) ku duhet të plotësojë notat e tij / saj **për secilin projekt kundër secilit kriter**, duke shpjeguar se notat shkojnë nga 1 deri në 5, ku 1 - i dobët, 2 - i mjaftueshëm, 3 - i mirë, 4 - shumë i mirë, 5 - i shkëlqyeshëm.

Tabela 2: Tabela e vlerësimit të palëve të interesit x

Palët e interesit x_c	C1	C2	C3	C4	C5
Projekti 1	nota ₁₁				
Projekti 2			nota ₃₂	nota ₄₂	
Projekti n		nota _{2n}			

Në bazë të tabelave të vlerësimit, për secilën palë të interesit, rezultati për secilin projekt llogaritet duke përdorur formulën në vazhdim:

$$Score_{xi} = \sum_{y=1}^5 mark_{yi} * W_y$$

Nga kjo do të rezultojë **një tabelë me pikë** për secilën palë të interesit, si në vazhdim:

Tabela 3: Tabela e rezultateve të palëve të interesit x

Pala e interesit x	Rezultati
Projekti 1	Rezultat x_1
Projekti 2	Rezultat x_2
Projekti n	Rezultat x_n

4. Renditja

Pas plotësimit të tabelës për secilën palë të interesit, llogariten pikët për secilin projekt, ku mblidhen të gjitha pikët që i kanë dhënë palët e interesit për atë projekt:

$$Rezultat_i = \sum_{x=1}^S Rezultat_{xi}$$

Rezultati përfundimtar është një tabelë e renditjes, ku secilit projekt i caktohet një gradë sipas rezultatit të fituar. Grada 1 i caktohet projektit me notën më të lartë, ndërsa projekti me rezultatin më të ulët është me Gradë n.

	Nota	Grada
Projekti 1	Nota ₁	
Projekti 2	Nota ₂	1 = maks (Nota _i)
		n = min (Nota _i)
Projekti n	Nota _n	

5. Shembuj

5.1. Rast hipotetik

Gjashtë palë të interesit (S1, S2,..., S6) zgjedhën pesë kritere për vlerësim (C1, C2,..., C5) dhe treguan mendimin e tyre mbi nivelin e rëndësisë siç paraqitet në tabelën më poshtë.

	S1	S2	S3	S4	S5	S6	Σ	Wi
C1	3	3	2	3	3	1	15	0.25
C2	2	3	1	2	2	2	12	0.20
C3	2	1	1	1	3	1	9	0.15
C4	1	1	1	1	1	1	6	0.10
C5	3	3	3	3	3	3	18	0.30
						Σ	60	1.00

Rëndësia e secilit kriter është shuma e shkallës së rëndësisë që secila palë ia ka caktuar këtij kriteri - 15 për C1, 12 për C2,... 18 për C5. Shkalla e përgjithshme i rëndësisë është 60 (shuma e rëndësisë së caktuar për kriteret). Peshat e secilit kriter është raporti midis rëndësisë së tij të dhënë dhe shkallës së përgjithshme të rëndësisë - $W_1 = 15/60 = 0.25$, $W_2 = 12/60 = 0.2$,..., $W_5 = 18/60 = 0.30$. Shuma e pesë peshave është e barabartë me 1, duke konfirmuar se peshat janë llogaritur saktë.

Shembull: $3 \cdot 0.25 + 5 \cdot 0.20 + 3 \cdot 0.15 + 1 \cdot 0.10 + 5 \cdot 0.30 = 3.80$

Tabelat e vlerësimit dhe të pikëve për secilën palë të interesit janë paraqitur më poshtë.

Palë e interesit 1						
Kriter	C1	C2	C3	C4	C5	
Pesha	0.25	0.20	0.15	0.10	0.30	Nota
projekti 1	3	4	5	2	3	3.40
projekti 2	2	5	4	2	3	3.20
projekti 3	5	5	2	4	2	3.55
projekti 4	3	5	3	1	5	3.80
projekti 5	1	4	3	3	3	2.70
projekti 8	2	2	2	3	1	1.80
projekti 7	4	4	2	4	3	3.40
projekti 8	5	4	5	4	4	4.40

Palë e interesit 2						
Kriter	C1	C2	C3	C4	C5	
Pesha	0.25	0.20	0.15	0.10	0.30	Nota
projekti 1	2	3	5	3	2	2.75
projekti 2	3	4	5	3	4	3.80
projekti 3	4	4	2	5	2	3.20
projekti 4	5	4	4	2	5	4.35
projekti 5	2	3	3	2	4	2.95
projekti 8	3	3	1	3	2	2.40
projekti 7	1	5	1	3	2	2.30
projekti 8	4	4	4	4	5	4.30

Palë e interesit 3						
Kriter	C1	C2	C3	C4	C5	
Pesha	0.25	0.20	0.15	0.10	0.30	Nota
projekti 1	1	5	5	5	3	3.40
projekti 2	2	5	4	4	5	4.00
projekti 3	4	4	2	4	3	3.40
projekti 4	4	4	4	3	4	3.90
projekti 5	3	2	2	1	5	3.05
projekti 8	4	3	2	4	3	3.20
projekti 7	4	5	3	5	4	4.15
projekti 8	3	4	3	4	4	3.60

Palë e interesit 4						
Kriter	C1	C2	C3	C4	C5	
Pesha	0.25	0.20	0.15	0.10	0.30	Nota
projekti 1	5	3	5	3	4	4.10
projekti 2	3	4	5	3	3	3.50
projekti 3	4	5	2	5	4	4.00
projekti 4	3	4	3	3	5	3.80
projekti 5	3	5	4	2	4	3.75
projekti 8	1	2	1	2	2	1.60
projekti 7	4	3	2	4	3	3.20
projekti 8	4	4	4	5	5	4.40

Palë e interesit 5						
Kriter	C1	C2	C3	C4	C5	
Pesha	0.25	0.20	0.15	0.10	0.30	Nota
projekti 1	3	2	4	3	1	2.35
projekti 2	4	3	5	2	4	3.75
projekti 3	4	4	2	4	2	3.10
projekti 4	5	4	4	1	5	4.25
projekti 5	2	3	3	2	4	2.95
projekti 8	3	3	1	4	2	2.50
projekti 7	1	5	1	4	2	2.40
projekti 8	4	3	4	3	5	4.00

Palë e interesit 6						
Kriter	C1	C2	C3	C4	C5	
Pesha	0.25	0.20	0.15	0.10	0.30	Nota
projekti 1	2	4	4	5	2	3.00
projekti 2	2	4	3	4	4	3.35
projekti 3	3	3	2	5	3	3.05
projekti 4	3	4	3	3	5	3.80
projekti 5	2	2	2	1	4	2.50
projekti 8	4	4	2	5	3	3.50
projekti 7	5	4	3	4	3	3.80
projekti 8	3	4	3	5	4	3.70

Në përgjithësi, projekti 8 ka rezultatin më të lartë, kështu që është projekti me përparësi më të lartë i ndjekur nga projekti 4 dhe projekti 2.

Shembull: $20.30 = 3.55 + 3.20 + 3.40 + 4.00 + 3.10 + 3.05$

	Nota	Grada		Nota	Grada
projekti 1	19.00	6	projekti 5	17.90	7
projekti 2	21.60	3	projekti 6	15.00	8
projekti 3	20.30	4	projekti 7	19.25	5
projekti 4	23.90	2	projekti 8	24.40	1

5.2. Aplikim në situatë reale

Prioretizimi pjesëmarrës i kryer në kuadër të studimit "Potenciali i zbutjes së ndryshimeve klimatike në sektorin kombëtar të transportit" në kuadër të projektit "Komunikimi i Tretë Kombëtar për UNFCCC"

Lista e veprimeve që duhet të prioretizohen

Politikat e zbutjes dhe masat e analizuara në studim u grupuan në pesë strategji si më poshtë:

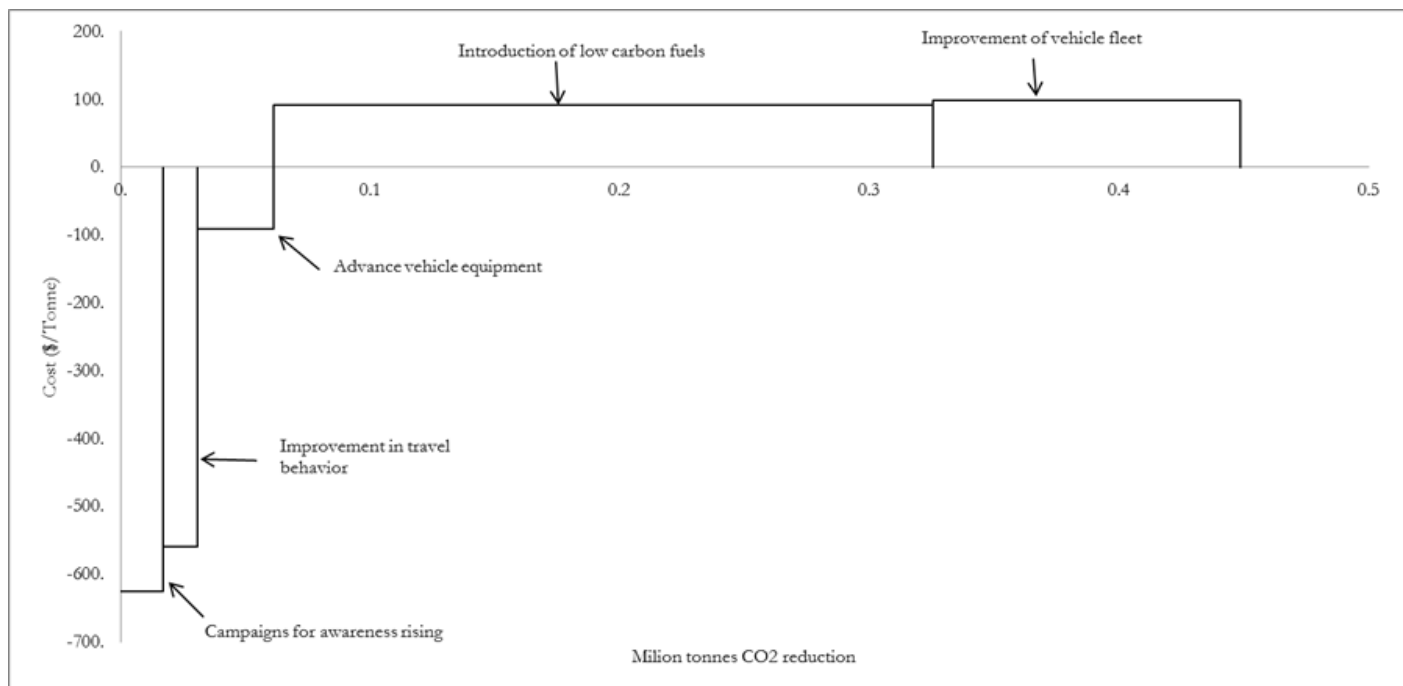
1. Përmirësimi i flotës së automjeteve
2. Futja e karburanteve me karbon të ulët
3. Përdorimi i transportit publik dhe biçikletave
4. Pajisjet e avancuara të automjeteve
5. Fushatat e ndërgjegjësimit

Këto strategji janë veprime që duhet të prioretizohen nga palët e interesit.

Puna me palët e interesit

Moderatori paraqiti aktivitetet dhe diskutoi aspekte të ndryshme me palët e interesit, pra të dhënat në dispozicion, pengesat e mundshme për zbatim, opsionet financiare, ndikimet ekonomike, mjedisore dhe sociale, matjen e rezultateve të tyre dhe pse është kjo e rëndësishme, investimet e nevojshme, etj.

Veçanërisht, në mënyrë ndërvepruese u prezantua dhe u shpjegua Lakorja e kostos marginale të zbutjes, një nga rezultatet e punës analitike, kështu që palët e interesit mblodhën njohuri të mjaftueshme për të përdorur në fazën tjetër. Disa kritere më të mira të zbutjes u diskutuan në dritën e zbatueshmërisë së tyre në rastin konkret.

Lakorja e kostos marginale të strategjive të zbutjes në sektorin e transportit

Kriteret e prioretizimit

Me votë, u zgjodhën pesë kriteret e mëposhtme për të bazuar prioretizimin sipas:

- Efektiviteti ekonomik (kostoja e uljes)
- Efektiviteti mjedisor (vëllimi i uljes)
- Fizibiliteti (vështirësia e zbatimit)
- Matshmëria (vështirësia e matjes dhe verifikimi i reduktimit të arritur të emetimeve)
- Bashkë përfitimet (përfitimet shëndetësore, diversifikimi i të ardhurave, vendet e reja të punës, cilësia e jetës)

Ushtrimi i peshimit dha rezultatet e mëposhtme

Peshimi: Rezultatet	
Kriteri	Pesha
C1 Efektiviteti ekonomik	0.21
C2 Efektiviteti mjedisor	0.20
F3 Fizibiliteti	0.22
C4 Matshmëria	0.19
C5 Bashkë përfitimet	0.18
Σ	1

Megjithëse me pesha relativisht të përafërta (që do të thotë se sipas palëve të interesit, të gjitha kriteret janë pothuajse me rëndësi të njëjtë) palët e interesit i caktuan një rol udhëheqës "fizibilitetit" si përcaktuesi më i fortë i "cilësisë" së strategjisë së zbutjes, i ndjekur nga efektiviteti ekonomik dhe mjedisor. Megjithëse me

pesha pak më të ulëta, matshmëria e uljes së arritur të emetimeve globale të gazrave dhe bashkëpërfitimet mbeten përcaktues me rëndësi pothuajse të njëjtë të cilësisë së strategjisë së zbutjes.

Lista e vlerësimit dhe renditjes

Palëve të interesit iu kërkua të vlerësojnë secilën nga pesë strategjitë zbutëse me notat nga 1 (më të ulët) deri 5 (më i larti) ndaj secilit kriter. Faza analitike e kësaj detyre siguroi vlera të kuantizuara për dy kriteret e para (efektiviteti mjedisor dhe efektiviteti ekonomik), kështu që vlerësimi sipas këtyre dy kriterëve ishte i drejtpërdrejtë. Sa i përket tre kriterëve të mbetura, pjesëmarrësit e kryen vlerësimin në bazë të kuptimit dhe njohurive të tyre personale. Rezultatet e vlerësimit jepen në vazhdim:

Vlerësimi: Rezultatet		
Strategjia e Zbutjes / Renditja	Nota	Grada
Përmirësimi i flotës së automjeteve	7.72	4
Futja e karburanteve me karbon të ulët	8.57	1
Përdorimi i transportit publik dhe biçikletave	7.78	3
Pajisje të avancuara të automjeteve	7.10	5
Fushatat për ndërgjegjësim	8.03	2

Për shkak të efektivitetit të tij më të lartë mjedisor, përfitimeve të konsiderueshme të bashkë përfitimeve shëndetësore dhe socio-ekonomike dhe matshmërisë dhe fizibilitetit relativisht të mirë, futja e karburanteve me karbon të ulët është strategjia fituese e zbutjes në sektorin e transportit. Kjo është gjithashtu në përputhje me objektivin e BE-së për pjesën e biokarburanteve në konsumin total të energjisë në sektorin e transportit i cili gjithashtu duhet të zbatohet në shtet si vend kandidat për BE.

Padyshim, kostoja specifike më e ulët (ose efektiviteti më i lartë ekonomik) e shoqëruar me zbatim të lehtë ishte faktori vendimtar për vendin e dytë që e mori fushata e vetëdijesimit. Sidoqoftë, ulja e arritur e emetimeve është e vështirë, nëse jo e pamundur, të matet.

Për të njëjtat arsye, dhe veç kësaj edhe për shkak të përfitimeve shëndetësore, përdorimi i transportit publik dhe biçikletave zuri vendin e tretë në listën e renditjes. Kuantifikimi dhe matshmëria janë probleme serioze edhe të kësaj strategjie të zbutjes.

Megjithëse me efektivitet relativisht të lartë mjedisor dhe kosto specifike të ngjashme me ato të futjes së karburanteve me karbon të ulët, përmirësimi i flotës së automjeteve u rëndit në pjesën e poshtme të listës. Kjo mund të jetë sepse vendimin e merr pronari i makinave, kështu që veprimi i harmonizuar është i vështirë për t'u zbatuar, si dhe për shkak të faktit se investimi vjen nga buxheti familjari, gjë që ndikon drejtpërdrejt në vendimin për blerjen e një automjeti të ri. Matshmëria e uljeve të arritura të emetimeve mund të paraqes një problem pasi që nevojiten të dhëna të hollësishme dhe të klasifikuara për automjetet, konsumin e karburantit dhe kilometrat e kaluara.

Strategjia e zbutjes që lidhet me pajisjet e avancuara të automjeteve e fundit është e fundit në listë. Kjo mund të shpjegohet me rezultatet mesatare ose të ulëta të kësaj strategjie, ndaj të gjitha kriterëve. Këtu përsëri matja e uljeve të arritura është një problem serioz, pasi është e vështirë të regjistrohen veprimet individuale përgjatë kësaj strategjie zbutëse.

6. Përfundime dhe rekomandime

Në vend të përfundimit, procesi i prioritizimit dhe nevojat e kapaciteteve (njerëzore dhe teknike) janë paraqitur në tabelën më poshtë, duke përfshirë edhe disa rekomandime që do të ndihmojnë në rritjen e inkluzivitetit dhe efikasitetit të kësaj metodologjie.

	<p>Filloni me një analizë të palëve të interesit.</p> <p>Procesi duhet të fillojë me një analizë të shpejtë të palëve të interesit - identifikimin e palëve të interesit dhe mbledhjen dhe analizën e informacionit cilësor për të përcaktuar interesat, fuqinë dhe ndikimin e tyre.</p> <p>Rekomandim: Si hap i parë, vendosni se cilat grupe të interesit janë relevante. Grupet mund të përfshijnë, por jo të kufizohen me: qeverinë (ministri të ndryshme), sektorin publik, privat, joqeveritar, akademik dhe qytetarët.</p>
	<p>Organizoni një seminar me palët e interesit.</p> <p>Seminar me pjesëmarrje të palëve të interesit do të mundësojë kapjen e këndvështrimeve dhe pikëpamjeve të ndryshme të palëve të interesit në lidhje me kriteret e prioritizimit që duhet të merren parasysh, shkallën e tyre të rëndësisë dhe performancën specifike të projektit ndaj kriterit të dhënë.</p> <p>Rekomandim: Siguroni pjesëmarrjen e të paktën një përfaqësuesi të grupeve të identifikuara të interesit, por sa më shumë palë të interesit marrin pjesë, aq më mirë.</p>
	<p>Përcaktoni një moderator të aftë me njohuri të mëdha në fushën e projektit.</p> <p>Moderatori duhet të prezantojë dhe diskutojë aspekte të ndryshme të projekteve që i nënshtrohen prioritizimit, t'u përgjigjet pyetjeve, të paraqesë shembuj të mirë dhe praktikave më të mira, të motivojë dhe të zhvillojë debat. Në mënyrë të veçantë, moderatori duhet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Të paraqes kriteret nga praktikave më të mira në fushën e projektit dhe diskutoni ato në kontekstin specifik • Të paraqes "çfarë dhe si duhet të bëhet" për çdo hap të procesit të prioritizimit • Të mbështes palët e interesit gjatë procesit të prioritizimit <p>Rekomandim: Moderatorin duhet të ketë aftësi për të motivuar palët e interesit dhe njohuri të thella të fushës së projektit.</p>

	<p>Angazhoni palët e interesit.</p> <p>Kërkojuni palëve të interesit të japin mendimet e tyre rreth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kriteret mbi të cilat bëhet prioritetizimi (kriteret e prioritetizimit) <p>Rekomandim: Le të jetë e thjeshtë - jo më tepër se pesë kritere Planifikoni të ketë një pushim kafeje pasi pjesëmarrësit të zgjedhin kriteret e prioritetizimit. Gjatë pushimit, përgatitni tabelën për shkallën e rëndësisë (Tabela 1) dhe tabelën e vlerësimit (Tabela 2) dhe shtypni ato në një numër të mjaftueshëm kopjesh.</p> <p>Shpërndani tabelat dhe kërkoni nga pjesëmarrësit që të japin pikëpamjet e tyre rreth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Shkallës së rëndësisë së kritereve të prioritetizimit • Performanca e projekteve ndaj kritereve të zgjedhura <p>Rekomandim: Mblidhni tabelat e plotësuara për shkallën e rëndësisë dhe llogaritni peshat ndërsa palët të interesit plotësojnë tabelat e vlerësimit.</p>
	<p>Llogaritni rezultatet.</p> <p>Bazuar në përgjigjen e palëve të interesit, llogaritni</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rezultatet për secilën palë të interesit • Rezultatet e përgjithshëm për secilin projekt <p>Rekomandim: Hartoni një listë të renditjes së projekteve, prezantoni dhe diskutoni në lidhje me to me palët e interesit. Ruani frymën e respektit dhe bashkëpunimit të ndërsjellë.</p>
	<p>Zhvilloni aplikacionin e prioritetizimit.</p> <p>Nuk duhet të jetë një detyrë e vështirë për një ekspert të TIK-ut që të zbatojë procesin e prioritetizimit në një aplikacion softuer. Në vend të letrës dhe stilolapsave, palët e interesit do të përdorin telefonat e tyre celular dhe aty do t'i fusin informacionet e kërkuara. Dhe llogaritja e rezultateve të projekteve do të llogariten menjëherë!</p> <p>Rekomandim: Kaloni në e-prioritetizim dhe kurseni kohë dhe letër. Kjo do të mundësojë me rritje të efikasitetit dhe reduktim të CO₂.</p>